

Sisukord

Saateks 8

1. Buratino esineb telestuudios 10
2. Aktuaalne kaamera 12
3. Saade soome keeles 14
4. Telekool 16
5. Tipp ja Täpp/Hunt Kriimsilm 18
6. Rein Karemäe reportaažid 20
7. Mis Koosta peres uudist? 22
8. Täna 25 aastat tagasi 24
9. Naapurivisa 26
10. Nota bene! 28
11. Mälumängud 30
12. Ars longa 32
13. Horoskoop 34
14. Kanal 13 36
15. Entel-tentel 38
16. Jupiter 40
17. Vaata kööki 42
18. Käokava, Palav puder 44
19. TV 10 olümpiastarti 46
20. Kaks takti ette 48
21. Vana hõbe 50
22. Reklaamiklubi 52
23. Mõmmi ja aabits 54
24. Malekool 56
25. Poolt ja vastu 58
26. Kodulinn 60
27. Estraaditähed 62
28. Laupäeval koos isaga 64
29. Rahvakunstnikud 66

30. Viljaveski 68
31. Kitsas king 70
32. Kõige suurem sõber 72
33. Prillitoos 74
34. Noortestudio pärastlõuna 76
35. Teletutvus 78
36. Viiekümnendad 80
37. Muuvi 82
38. Mõtleme veel 84
39. Öö-TV 86
40. Hommiku TV 88
41. Erisaade valuutavahetusest 90
42. Teateid tegelikkusest 92
43. Eurolaul 94
44. Otto-Triin 96
45. Osoon 98
46. Salmonid 100
47. Õnne 13 102
48. Reisile sinuga 104
49. 7 vaprat 106
50. Subboteja 108
51. Siin ja praegu 110
52. Tere hommikust, Terevisioon 112
53. Maahommik 114
54. Kuldvillak 116
55. Ice Dog M Show 118
56. Kilpkonn Kipsi lastekas 120
57. Kahvel 122
58. Seitsmesed uudised 124
59. OP! 126
60. Pealtnägija 128
61. Sajandi valgus ja varjud 130
62. Jõuluaegsed heategevussaadet 132
63. 2000 Täna 134
64. Robinsonid/Džunglistaar 136
65. Vanad ja kobedad 138
66. Wremja, Sipelga 14 140
67. Edekabel 142
68. Mamma mia 144

69. Kes tahab saada miljonäriks 146
 70. Pehmed ja karvased 148
 71. Ärapanija 150
 72. Kodu keset linna 152
 73. Tähelaev 154
 74. Reporter 156
 75. Meie 158
 76. Puutepunkt 160
 77. Eestimaa uhkus 162
 78. Võsareporter 164
 79. Tantsud tähtedega 166
 80. Eesti otsib superstaari 168
 81. Trikimees 170
 82. Vabariigi kodanikud 172
 83. Maamees otsib naist 174
 84. Ajavaod 176
 85. Tujurikkuja 178
 86. Kätemaksukontor 180
 87. Ringvaade 182
 88. Kaks kanget... 184
 89. ENSV 186
 90. Pilvede all 188
 91. Kolmeraudne 190
 92. Rakett 69 192
 93. Kodutunne 194
 94. Meie aasta Siberis 196
 95. Iga pink räägib loo 198
 96. Su nägu kõlab tuttaval, Su nägu kõlab varsti tuttaval 200
 97. Laula mu laulu 202
 98. Plekktrumm 204
 99. Hommik Anuga 206
 100. Roaldi nädal 208
 101. Laser 210
- Viited ja märkused 212
- Isikunimede register 221
- Fotode allikad ja autorid 232

Saateks

Telesisiooni on Eestimaal tehtud üle 65 aasta ja selle lummuses on üles kasvanud mitu põlvkonda. Keskmise eestlane veedab iga päev tublisti üle kolme tunni helendava ekraani ees. Tõsi, on neidki, kes uhkelt teatavad, et pole juba aastaid telerit vaadanud. Kuid selliste saadete pealkirju nagu „Horoskoop“, „Reklaamiklubi“, „Kõige suurem sõber“, „Ärapanija“, „Võsareporter“, „Kaks kanget“ või tegijatest Rein Karemäe, Mati Talviku, Tuuli Roosma, Vahur Kersna, Kristjan Jõekalda nimesid on kuulnud enamasti kõik.

Telemaagia on muutunud. On muutunud nii aeg, tehnika, väärtushinnangud kui ka inimesed. Võiks ehk tuua paralleeli kooliaja kohustusliku kirjandusega: kui toona lugesid mitmed põlvkonnad samu raamatuid, siis nüüd on valik palju laiem ning nii mõnigi kord peab ühiseid lugemiselamusi lausa otsima. Sama lugu on telesaadetega: on neid, millel maine kõrge, kuid püsivaatajaid vähe, ja neidki, millest justkui midagi ei peeta, aga reitingunumbrid kõnelevad hoopis teistsugust keelt.

See raamat oli minu jaoks põnev rännak teleajalukku. Sellesse on koondatud subjektiivne valik saadetest ja sarjadest, mis olid mõnes vallas esimesed, üllatasid uudse lähenemisviisiga, saavutasid erilise vaatajamagneti maine või avasid mulle vahetu tegijana oma olemuse. Nimetagem seda siis kronoloogiliseks kaleidoskoobiks Eesti telekanalite sammudest läbi aja. Siit ei leia Teleteatrit ega paljusid epohhi loovaid telelavastusi, sest ka neid esiootsa mahutada püüdes mõistsin, et antud ruum jääb ahtaks, et kajastada Virve Koppeli, Jaan Pihlaku, Terje Põdra, Ago-Endrik Kerge, Vilja Palmi, Gerda Kordemetsa jt loomingut ning paljude vaatajate mälestustesse jäänud lavastuste, kas või „Wikmani poiste“ ja „Tuulepealse maa“ sünni- ja ekraanilugusid. Samamoodi ootavad eraldi käsitlust telesisiooni pärisosaks saanud suured spordi- ja muusika- (näiteks laulupeokontsertide) otseülekanded Grigori Kromanovi, Jüri Tallinna ja Ülle Õuna käe all. Need on väärt omaette lähenemist.

Raamat ei pretendeeri võistlema telekorüfee Hagi Šeini maalitud detailide- ja arvuderikka panoraamse telemaastikuga, kunagise pearežissööri Hillar Peebu ajaloopildiga ega pikaajalise programmijuhi Voldemar Lindströmi peaaegu kõike sisaldavate arhiivimaterjaliga. Oma õpetaja ja vanemate kolleegide suurte tööde kõrval olen palju kasutanud ka ajas kaduvat materjali – vestelnud kümnete teletegijatega, kogunud lugusid ja mälestusi. Teen sügava kummarduse kunagiste, praeguste ja tulevaste kolleegide ees, kes on (Stanislavskit parafraseerides) armastanud televisiooni endas rohkem kui ennast televisioonis. Kõikide nende ees, kes meenutasid olnud, aitasid täpsustada fakte ja daatumeid. Sellest hoolimata võis mõni viga ikka sisse lipsata.

Et eestikeelset telekirjandust on ilmunud vähe, siis seda enam on tunnustust väärt ajakirjandusliku skaala erinevates otstes asuvad kaks väljaannet: Õhtuleht, mis täidab aastaid usina telekrooniku rolli, ja Sirp, mis oma suhteliselt harva ilmuvates meediakommentaaries/kriitikas aitab mõtestada tele loodud maailmapilti.

Imetlust väärivad kaadritagused tegijad: režissöörid, toimetajad, operaatorid, valgustajad jpt. Kui poleks neid, ei teaks me kass Arturit, Tippi-Täppi ega 10 olümpiastarti, Kodulinna liikumist, perekond Kinga ega tujurikkujaid, ei oleks luhvtitanud oma sajamargaseid ja Tähelaeva pardal poleks sõudnud kümne aasta jooksul sadu tuntud kultuuri- ja ühiskonnategelasi, „Reporterita” ei teaks me, et uudiseid saab teha ka teistmoodi...

Kui ekraanilt puuduksid sümpaatsed, kiire reaktsiooniga sõnaosavad ajakirjanikud/saatejuhid, jäänuksid pooled headest ideedest kindlasti teostamata. Karismaatilised saatejuhid, kel on see sõnulseletamatu „miski”, muudavad teleime reaalsuseks. Vaataja nii tänu- kui pahameel kuulub ennekõike just neile.

Nii seda raamatut lugema asudes kui oma lemmikuid telerist taas kord vaadates tasub meelde tuletada Mati Talviku öeldut: „Telesaade ei saa kunagi valmis, ta läheb eetrisse!”

TIPP JA TÄPP/HUNT KRIIMSILM

5

1965–1983

Lastesaade

ETV

Saatejuht: Tädi Ruth (Ruth Peramets-Püss)

Autor-režissöör: Uno Leies

Assistent: Krista Juhvelt, Merike Veskus

Kunstnik: Juta Maisar

Esmaeeter: neljapäev, 28. jaanuar 1965 kell 19.30

„Kallid lapsed, kirjutame teile esimest korda. Me oleme väikesed nukud ja meie nimed on Tipp ja Täpp. Meil on väike maja ja aed ja ka väike kauplus, kus me iga päev komme käime ostmas. Väike üleskeeratav auto on meil ka,“ tutvustasid tulevased legendaarsed telestaarid Tipp ja Täpp oma esimest saadet Telelehes.¹³

Pisikesed pulganukud Tipp ja Täpp elavad praegu Eesti Televisiooni muuseumis.

*Kui tuju hea ja lõbus meel,
siis rõõmsalt tantsu lööme,
et oleks lõbusam meil veel
me ikka komme sööme.*

*Täna sööme komme,
homme sööme komme,
komme sööme ülehomme!
Täna sööme komme,
homme sööme komme,
komme sööme üle-üle-ülehomme!*

*Kui tuju halb ja kurb on meel,
siis nutupilli lööme.
Kui pole kommid otsas veel,
siis tuju rõõmsaks sööme.*

Tipp ja Täpp on kaks rõõmsameelset kämblapikkust pulganukku, kes praegu oma aega ETV muuseumis veedavad. Ekraanielu alustasid nad 1965. aasta alguses ja kui nad selle lõpetasid, pidanuksid nad juba päris suured olema. Nii umbes 25-aastased. Aga mitme põlvkonna rõõmuks on nad tänini needsamad paarikümnesentimeetrised, kohutavalt maiad väikesed võrukaelad. Muide, tolleaegsed lapsevanemad kinnitavad, et neil aastail polnud komme peaaegu saadagi. Seni populaarsele laulule „Täna sööme komme...“ kirjutas sõnad Paul-Eerik Rummo. Aja jooksul kommi-laul veidi muutus.

*Me maiasmokad oleme –
just täpselt teie moodi.
On meile tuttavad kõik teed,
mis viivad kommipoodi.*

*Kui me ükskord kohtume –
kasvõi üle-üle-üle ülehomme,
siis laulame ja tantsime
ja sööme palju komme.*

Tipil ja Täpil oli oma väike maja. Nad sõitsid ringi üleskeeratava autoga ning nende tegemised ja maailma-avastamised olid samasugused kui väikesel televaatajalgi: nad mängisid peitust ja lumesõda, käisid seenel ja poes. Aeg-ajalt sattusid nad tõelistesse seiklustesse: kord kohtusid nad Karu-Otiga, teinekord aitasid Jänkupoisi üle tänava, siis aga mõtlesid välja uue masina või said neist koguni kosmonaudid.

Tipi ja Täpi lugude autor Uno Leies (6.10.1931–13.09.1988) on iseloomustanud neid kui rahulikke ja humoorikaid maailma avastamise lugusid. Paaris esimeses saates kehastas Täppi autor-lavastaja-režissööri ise, kuid päris hinge ja hääle andsid oma kangelastele nukunäitlejad Malle Peedo ja Ingrid Kivirähk.

Uno Leies on enam kui 600 nuku- ja televastuse autor. Hariduselt küll ehitusmehe paberitega, õppis ta töö kõrvalt Draamateatri õpestudios ning tegi siis oma elus kannapöörde. Leiesest sai kaheksaks aastaks nukunäitleja ja lavastaja Nukuteatris. Sealt pärineb ilmselt ka tema oskus tunda oma publikut ja haruldaselt hästi kasutada nukukunsti eri vorme. Seda viimast läks tal tulevikus teletööd tehes vägagi vaja.

Leiese kõige värvikam tegelane on lohvaka soni ja lobeda jutuga, veidi tüütu naljavend Hunt Kriimsilm (Hendrik Toompere). Suurtele ja väikestele vaatajatele tuttav võsavillem pidas ekraanil vähemalt üheksat ametit: saatejuht, ehitaja, õpetaja, autojuht, estraadilaulja, aednik, rätsep, pagar ja näärivana. Ta oli suure suuga kõva arvamusi liider, kusjuures tõsised teod jättis ta suuremeelselt teiste metsaelanike teha. Kriimsilma prototüüpe leidub päriseluski rohkesti. Eriti nauditavad olid ta dialoogid

Lastekirjanik ja telerežissöör Uno Leies oma kõige vallatum kangelase Hunt Kriimsilmaga.

alati leebe Tädi Ruthiga (28.11.1927–3.08.2005), kes lastesaateid sisse juhatas ja vahel koos nukkudega maailmasju arutas. Uno Leiese kõiki kangelasi iseloomustas mõnus huumor ja heatahtlikkus, uudishimu, fantaasiarikkus ja väikeste lihtsate asjade märkamine. Teleekraanil elasid oma elu loomaaiast plehku pannud ahvipärdikud Vembu ja Tembu, karakteersed tegelased sarjast „Oh seda eeslit” ja metsaelanikud televastusest „Nõiakivi” jne.

Uno Leies oli ETV režissöör 27 aastat. Tema käe all valmisid „Tammetõru seiklused”, „Hei, põialpoisid”, „Kikerikii”, „Nõiakivi”, „Kessu”, „Tuhat tutvust”, „Terekäsi” jpt. Lisaks teletööle leidis ta aega kirjutada lühijutte, humoreske, epigramme, kümme-kond lõbusat lasteraamatut, nukunäidendid „Buratino lendab kuule”, „Vihavaenlased”, „Naljakas pomm” ja „Uskumatu lugu”. Uno Leiese elutööks võib ennekõike pidada nukulavastuste sarja Tipi ja Täpiga ning Hunt Kriimsilma krutskilugusid.

REIN KAREMÄE REPORTAAŽID

1965–1975

6

Reportaaž

ETV

Saatejuht-autor: Rein Karemäe

Režissöörid: Virve Koppel, Grigori Kromanov

Operaator: Mati Põldre

Pikkus: 30 minutit

Kolmnurk (koos Ene Hioniga) 1965–1966

Reportaaž telefoniraamatu järgi 1966

Võõrastele sissekäik keelatud 1965–1967

Missugused me oleme 1967–1971

Reportaaž ratastel 1968–1975

Kahe näoga reportaaž 1968–1970

Reporter vahetab elukutset 1970–1972

Kaheteistkümne näoga reportaaž 1970

„D’Artagnan, pange oma mõök tuppe, duell jääb ära!” muheles diktorite konkursi komisjoni liige Valdo Pant, vaadates otsa tumedapäisele šarmantsele noorhännale, kel taskus värske füüsikaõpetaja diplom. Tookordne peatoimetaja Aado Slutsk ütles sinna juurde: „Diktoriks sa ei kõlba, kokutad, aga reporteriks küll.”¹⁴

Rein Karemäe (20.08.1934–7.07.2014), nagu paljud teisedki, alustas Eesti Raadios, tegi seal spordireportaaže ja -uudiseid. Üsna pea kutsus kooliõde Virve Koppel ta televisiooni. Õnnelikul ajal, sest aastaid 1965–1975 peetakse publitsistika, ennekõike reportaaži ja teledokumentalistika kõrgperioodiks. See oli paljude

Rein Karemäe elulised reportaažid viisid teda nii maa alla kui kõrgustesse. 1976. aastal Estonia kaevanduses.

tugevate tegijate tippaeg: Valdo Pant, Rein Karemäe, Virve Koppel, Mati Põldre, Grigori Kromanov, Moidela Tõnisson jt.

See oli aeg, mil palju vaieldi, kumb on olulisem, kas operaator või reporter, kas pilt või sõna. Televisioonist kui visuaalses meediumis on pildi osatähtsus suur – tuli leida vaid sellele ainuomased väljendusvahendid. Samuti „puudus paljudel loominguilistel töötajatel vajalik teoreetiline ja erialane ettevalmistus. Režissöörid olid läbikukkunud näitlejad, kes televisioonist teatrit tahtsid teha,” paugutas Karemäe.¹⁵

Rein Karemäe tunnusžanriks sai reportaaž. See on omamoodi telejutustus, mis annab vaatajale tugeva kohaloleku tunde ning on emotsionaalsem ja värvikam kui näiteks uudis. Reporter roll on suur, sest ta kirjeldab ja kommenteerib, analüüsib ja vahendab taustandmeid, teeb vajaduse korral intervjuusid. Reporter peab olema telegeeniline, jagama teemat, valdama sõna, omama veidi näitlejaannet ja ega hea välimuskis kahjuks tule. Karemäel oli kõik see olemas.

Aja vaimus kõnelesid teleekraanil ja raadios eesrindlased, nõukogude inimeses otsiti kangelast. Pärast isikukultuse perioodi polnud rahvas harjunud kuulma tõde, ajakirjanikku ei usutud, paatoslikkus varjutas tegeliku sõnumi. Karemäe tehtud dokumentaalne televisioon avas aga elu uusi tahke, selliseid, millest

omaette mõeldakse, aga avalikult ei kõnelda. Loomulikku kõnekeelt kasutades loobus ta teadlikult kaunist lihvitud stiilist, mida suurepäraselt valdas Valdo Pant. Otsesaate lõplikkus sundis stsenaariumi detailselt läbi mõtlema või saate käigus juba varem varuks mõeldud paralleelvõimalusi kasutama.

Näiteks istus Karemäe kuulsa Pärlu kohviku ees ja teeskles, et tal on halb, lugedes inimesi, kes ükskõikselt möödusid: üks, kolm, viis, sada kolm... Möödujad ei pööranud talle mingit tähelepanu. Mõni arvas, et ta on purjus. Samal ajal rääkis Karemäe, kui palju inimesi läinud aasta jooksul sel moel ära külmus ja otsa sai. Režissöör Grigori Kromanoviga tehti varjatud kaameraga terve rida sotsiaalseid provokatsioone reportaažisarjas „Missugused me oleme?”:

- traktori järelkärult pudenes balloon, mis hakkas visisema. Mees palus aidata, ent keegi ei teinud kuulmagi. Kui ta karjus, et see plahvatab, jooksid kõik laiali, et 10 minuti pärast sellest lihtsalt üle astuda;
- taksojuht hüüdis rahvast appi varast püüdma, kuid keegi ei reageerinud;
- tuletõrje teadmisel provotseeriti tulekahju trükikojas – taheti näha rahva reaktsiooni.

Kuulsaim väljakutse pärineb saatest „Kolmnurk”, kus reporter intervjuueeris ehitusplatsil asjamehi, kes kinnitasid, et järelevalve toimib ja „vasakule” midagi minna ei saa. Karemäe kuulas, naeratas ja tänas. Seejärel laadis ta kolleegidega kohalesõitnud veoautole koormatäie ehituskive ja sõitis sellega telemaja hoovi. Järgmisel päeval tegi Karemäe intervjuu juba telemaja kõrval... „Kolmnurga” sari tõi meeskonnale üleliidulise tunnustuse.

Telereporter Rein Karemäe ETV 20. aastapäeva tähistamisel.

Mängulisi momente, üllatusi ja provokatsioone kasutas Karemäe kõigis reportaažisarjades. Mõnikord võtsid need hulljulged mõtted: kas või siis, kui tõstuki abil mindi intervjuud tegema mitmekorruselise kortermaja akna taha. Aga ilustamata elu avastamisprotsess oli kahepoolne – vaataja mõnules ja tegija muheles.

Oma saates „Ajaproov” on Mati Talvik tõdenud: „Õigupoolest on Rein jäänudki Eesti esi-telereporteriks. Just tema teadvustas vaatajale reporteri kui persooni, arendas selle töö arsenalit, viis esimesena kaamera ja mikrofoni elu keskele. Niisiis on kõik tänased ja tulevased tegijad Karemäe järgijad, sest tema tegi seda juba enam kui 45 aastat tagasi.”¹⁶

EDEKABEL

2001–...

67

Paroodiasaade

ETV, Kanal 2, TV3

Tootja: Ruut

Produtsent: Kaupo Karelson

Peaosas: Henrik Normann

Stsenaristid: Henrik Normann, Peep Pedmanson,
Madis Milling, Olav Osolin

Režissöörid: Toomas Kirss, Maire Radsin, Rando
Pettai, Anna Stepanova

Grimeerija: Mare Bachmann

Kostümeerija: Anneli Pachman

Pikkus: 30 minutit

Esmaeeter: 31. detsember 2001

Eetris üks kord aastas

„Pidulikud avamised, lindilõikamised, uued ehitused, tervitused – kõikvõimalikud üritused, kuhu president ei ilmu, sinna lähen mina! Ja mu graafik on päris tihe,“ naerab Henrik Normann.²²⁴ Kas leidub veel meest või naist, kes järjekindlalt 18 aastat on igal vana-aastaõhtul telekraanil ja kelle esinemistel on rohkem vaatajaid kui presidendi traditsioonilisel uusaastatervitusel?

Aasta olulisima saateõhtu püsistaari karakterite nimekirj on muljetavaldav: Juhan Parts, Maire Aunaste, Linnar Priimägi, Jüri Ratas, Erich Krieger, Angela Merkel, Andrus Ansip, Anu Välba, Jan Uuspõld, Märt Avandi, Tanel Padar, Urmas Sõõrumaa, Jevgeni Ossinovski, Keili Sükijainen, Kihnu Virve, hüpnootisöör Marissa jpt.

Normanni enda sõnul on lihtsam parodeerida neid, kel on inimesena särtsu ja omapära või vastupidi – kes näivad justkui kalad kuival.

Kui omaaegse peaministri Juhan Partsu väline kuju ja rääkimismaneer tulid lihtsalt kätte, siis president Kersti Kaljulaidiga läks rohkem aega. „See omapära on nii õhkõrn, ta ei põrista, ei susista, tal pole iseloomulikke maneeere. Otsisin pikka aega, et ta lauseehitusest, olekust ja suhtumisest aimu saada.“ Produktendid kandsid kokku nii palju videomaterjali, kui leidsid, sest avalikkuse ees polnud ta eriti üles astunud.²²⁵ Naisi pidavat olema üldse keerulisem teha. Lisaks jääb vaatajal ikka võrdluseks „Vanade ja kobedate“ telesarja legendaarne Maie. „Tore oli teha Aunastet ja Rannamäed, Viktor Vassiljev ja Arvo Pärti. Savisaart pole kunagi teinud ega tee ka. Aga tulevik toob ilmselt toitumisnõustaja-treeneri Erik Orgu ja seltskonnatähe Brigitte Susanne Hundi karakterid,“ kergitab Normann katet võimalikelt tulevastelt tüpaažidelt.

„Edekabeli“ keskmes on alati olnud telesaated ja sõltumata kanalist leiavad neist värvikamad tee ekraanile. Nüüd juba äraspidises võtmes. „Edekabel“ on vist ainuke saade, mis oma nime all on olnud kõikide suuremate Eesti telekanalite vana-aastaõhtu programmis: ETV-s, Kanal 2-s ja TV3-s.

Novembris, kui meeskonnaga lepatakse kokku, et „hea küll, teeme sel aastal veel“, hakkavad kõik teemasid otsima. Oluline on päevakajalisus. Veebruaris-märtsis ajalehtede esikülgi täitnud sündmused ei pruugi aasta lõpus enam tähtsad olla. Parodeeritav peab olema silma paistnud ja laiale telepublikule tuttav. On küllalt neid, keda Normann parodeeriks hea meelega korduvalt, kuid põhimõtteliselt otsitakse uusi ja värskeid nägusid.

Kui novembrikuine mõttekorje tehtud, antakse jutupunktid edasi stsenaristile, arutatakse ja vahel vaieldakse. Ükskõik kas arvamus on positiivne või negatiivne, läheb lõpptulemuse kiitus ja laitus peategelase kaela ja kanda. Nagu säärastel saadetal ikka, on sel nii tuliseid fänne kui kurje kritiseerijaid.

Oma olemuselt on „Edekabel“ heatahtlik, kellelegi ei tehta haiget ega „panda täiega ära“. See on vist

Parodeerija ja parodeeritav: kaks korda Maire Aunaste.

põhjuseks, miks parodeeritavad alati ise aitavad nii originaalstuudio, kostüümide kui muude rekvisiitidega. Loomulikult võimendatakse mõnd iseloomulikku tahku ja keeratakse sellele vint peale.²²⁶

Kui viimasel 7–8 aastal on lähtunud põhimõttest, et kõiki rolle mängib Henrik Normann, siis varem on tema vastasmängijate seltskond olnud üsna aukartustäratav: Ita Ever, Eino Baskin, Dan Põldroos, Kadri Räm-

meld, Anne Paluver, Pille Pürg jt. Henriku eelnev lava- ja seriaalikogemus andis mängukindluse ja „partneriga läheb ikka lobedamalt. Üksi mängid tühja kohta, niidid tõmmatakse ruumi, et üleliigseid liigutusi ei teeks, kaamera peab paigal olema. Alguses oli efekt ikka suur ja kõik nii keeruline, et vaataja ainult imestas. Nüüd ollakse kõigege harjunud.”²²⁷ Normannil on kindel soov ja tahtmine jätkata seni, kuni vaatajaid leidub.

MAMMA MIA

2002–2004

68

Naistesaade

Kanal 2

Tootja: Ruut

Produtsendid: Tuuli Roosma, Teet Margna

Saatejuht: Tuuli Roosma

Režissöör: Rait-Roland Veskema

Toimetajad: Anne Mäns, Grete Lõbu

Juhtoperaator: Raivo Lugima

Pikkus: 45 minutit

Esmaeeter: neljapäev, 1. märts 2001

„Mina olen Tuuli, 25-aastane. Ei ole vaba-, abi- ega muudes ühiseludes. Kavaleri pole, lapsi pole. Ebaregulaarne seks – kehv lugu. Mees võiks mul ju olla – see, kellel oleks suur süda ja pehmed käed,” alustas Tuuli Roosma oma esimest, ainult naistele mõeldud saadet „... ja jumal löi naise”.²²⁸ See oli uue aja esimene ainult naistele mõeldud saade. Telekanalid ei olnud ülearu entusiastlikud üht naistesaadet oma programmi lisama, ainukesena nägi sellel potentsiaali Kanal 2 programmijuht Vilja Palm. Saatejuht Tuuli uuris soorolle, kompis lubatu-lubamatu piire... 56 saate jooksul ei kordunud ükski teema, vaatajanumber püsis ilus ja tundus, et paar hooaega võiks samamoodi jätkata.

Olude sunnil vahetus produktsioonifirma ja sealset teadjad kinnitasid, et loomulikult saab Tuuli palju suurejoonelisema saate juhtimisega hakkama. Eelnenu mõtteline jätk sai nimeks „Mamma mia”. Teemad ja

külalised jäid samaks, vorm oli võimsam. „Studiosaadet saab juhtida keegi, kes on juba kogenud meelelahutaja, sest see ei ole enam lihtsalt saate juhtimine, stuudiot hallata ei ole lihtne. Ausalt öeldes minul endal vist ei olnud sellist enesekindlust, et end studiosaate vedajana välja pakkuda,” mõtiskleb Tuuli.²²⁹ Paar hooaega oli Tuuli juhtinud ehitussaadet „Vaaderpass” (koos Priit Valgega), hea mitu aastat oli ta mälumängude „Kuldvillak” ja „Kahevõitlus” kaadritagune toimetaja. Eelnevad kaheksa aastat televisioonis olid siiski ehk mingi kogemuse andnud?

„Mamma mia” on see saade sellepärast, et tahame teile iga kord pakkuda midagi sellist või mõnda niisugust inimest, kelle lugu kuulates lihtsalt puhtast südamest tuleb hüüda: „Mamma mia!”

Stuudiopublikuks ja rääkijateks olid ainult eevatütred. Hirm, et eestlane ei julge, ei taha, ei oska end telekraanil avada, põrmustus esimese kuuga. „Mamma miast” kirjutati kõigis suuremates lehtedes ja ajakirjades, järgmisel päeval oli see kohvinurkade kõneluste põhiteema. Kas naine võib üheöö-suhteid nautida? Mida tunneb naine abielu lahutades? Kas naine peab tingimata olema ema? Kuidas läbi saada ämmaga? jne. „Tundus uskumatu, et inimesed tulid neil teemadel saatesse rääkima. Oli veel aeg, kus praeguseks palju räägitud teemad olid tabu. Võim ja raha suhetes, koduvägivald, homoseksuaalsus, aga ka paljud meelelahutuslikud teemad. Meie toimetis oli selline, keda vaataja usaldas ja me tõesti hoidsime omi külalisi. Oli uskumatu, et neil teemadel räägiti, aga nii see oli. Ükskord suisa eskorditi Harku vanglast naismõrtsukas studiosse intervjuud andma teemal „Suhe vangiga”. Ma ei usu, et see praegu enam tehtav oleks,” räägib Tuuli.

Inimene tuli ja usaldas. Registreerida sai interneti teel, siis võttis toimetaja temaga ühendust, lõpuks tulid silmast silma kokkulepped saatejuhiga. „Ülejäänud oli puhas avameelsus. Nad ei tulnud varjama. Nad tulid ju rääkima. Hiljem oli muidugi vesi ahjus. Naised muutusid „Mamma miast” liiga jutukaks, paljud neist isegi ei mäletanud, mida rambivalguses korda saatsid. „Mu

Tuuli Roosma pani naised avameelitsema.

tädi oli endast väljas. Ta ütles, et pole kolm ööd-päeva maganud, et ta sureb häbi pärast,” kurtis saates esinenud Maris, kes jutustas televaatajatele sellest, kuidas armukadedus ta oma elukaaslase järel luurama pani.”²³⁰

Saatejuhi suhe külalistega polnud kunagi pihinema tasemel, vaid ikka naised isekeskis. Tuuli mõistis, et inimeste probleemid, ka intiimsed teemad ei ole sarnased ja igaüks teab ise, millest ta võib ja tahab rääkida.

Tähelepanu uus saade võitis. Ennustati Eesti Oprah’t või Ricki Lake’i tulekut, kuid teadlikult Tuuli neilt midagi üle ei võtnud, pigem püüdis iseendaks jääda. Isepäine ja omanäoline ta ongi. Tänapäevani.

Emor Gallup Media uuringute andmetel kerkisid „Mamma mia” vaatajanumbrid parematel päevadel üle 200 000, viies saate tihti ka vaatajareitingute ede-

tabelisse. „Mamma mia” andis oma panuse Kanal 2 saamisel Eesti kõige populaarsemaks telekanaliks just 18–49-aastaste vaatajate hulgas: Kanal 2 – 25,2%, TV3 – 23,1% ja ETV – 16,5%.²³¹

„Mamma mia” avas omalaadse suhte- ja naistesaadete buumi kõigis telekanalites. „Kerged” suhtetee- mad jõudsid lõpuks isegi avalik-õiguslikku ETV-sse. Ent praegu tundub, et hinge, südame ja mõistusega naine on teleekraanil kreemitopsikute vahele ära kadunud.

HOMMIK ANUGA

2015–...

99

Mõnusa jutuajamise vahele pole Vello Vaheri jaoks keeruline käigult ka mõnd akrobaatilist trikki näidata.

Hommikune vestlussaade

ETV

Produtsent: Andres Arro

Saatejuht: Anu Välba

Režissöör: René Vilbre

Toimetajad: Taavi Libe, Kai Väärtnõu, Heidit Kaio,
Anu Merila, Kiur Aarma, Ulvi Pihel

Toimetaja assistent: Brita Kikas

Assistendid: Margit Ossipova, Katrin Tõnts

Administraator: Jaak Tammeaur

Monteerijad: Mikk Mäe, Frederik Normann,
Kristjan Martis, Ando-Siim Kuldkepp

Pikkus: 1 tund 15 minutit

Esmaeeter: pühapäev, 11. jaanuar 2015

Pühapäeviti kell 10.00

„Te olete lihtsalt suurepärased!” kinnitab saatejuht Anu Välba innukalt ja jääb pärast intervjuud veel mõneks minutiks külalistega stuudiodiivanile vestlema. Kas ta üritab veenda oma vastasistujaid või iseennast intervjuu õnnestumises, teab ta ainult ise. Tänapäev on „Hommik Anuga” kestnud viis hooaega ja jätkuvalt magab saatejuht enne salvestust kehvasti ning pabistab parasjagu. Ärgem unustagem, et enne omanimelise *talk-show*’ga alustamist oli ta ekraanil jõudnud olla 20 aastat!

Loodus ja teleprogramm ei salli tühja kohta. Kui senine pühapäevahommikune ärataja Maire Aunaste

otsustas poliitika kasuks kannapöörde teha ja Anu Välba parasjagu lapsepuhkuselt tagasi tuli, sündis sest vahe- tusest üsna valutult „Hommik Anuga”.

Seni oli Välba oma ekraanielu jaganud valdavalt Marko Reikopiga: 2001–2006 „Terevisioon”, 2006–2009 „Paar” ja 2009–2013 „Ringvaade”. Nüüd sai ta päris oma saate! Nime „Hommik Anuga” pakkus välja režis- söör Vilbre ja nii jäi. Saatejuhi nimi pealkirjas polnud küll teab mis eriline uudis ja kümnel (!) aastal kol- leegide ja vaatajate poolt parimaks naissaatejuhiks tunnustatud Anu oli selle auga välja teeninud. Aasta- kümnete vältel on vaatajaid harjutatud pühapäeva hommikuti pannkookide söömise kõrvale telekat vaatama. Anu ütleb ka ise, et „maandusime kohuta- valt heale eetrijale, mille Oja, Aunaste ja teised olid sisse töötanud”.³³⁷

„Hommik Anuga” on autorisaade, veidi põhjalikum kui klassikaline *talk-show*, pisut tõsisem kui kerglane meelelahutus, palju kergemini jälgitav kui iidigav ühis- konnaelusaade. Ometi on siin kõike – päevakajaliste teemadega seotud külalised, mängud, lihtsalt nalja. „Teadlikult pole meil videolõike, sest tahtsime teistest saadetest eristuda, olla ainult stuudiosaade,” ütleb Anu.

Kunagi sai isegi sõnastatud, mis saates olema peab:

- peab saama naerda ja nutta
- peab olema „pehmeid” ja „kõvasid” teemasid

- uudise loome meie ise
- üks A-kategooria staar
- üks B-kategooria staar
- hea mälestus kuldsest ajast
- miski, millest saame targemaks
- uued tegijad

Teleekraan on nagu suurendusklaas, mis nii hea kui halva inimeses esile toob. Sellepärast pole võimalik ekraanil head inimest mängida. Anu huvitub tõeliselt oma külalistest ja annab sõna neilegi, kelle vaateid ei jaga. Käreda ütlemisega Nõmme raadio mees Margus Lepa soostus saatesse tulema, sest Anu ei anna hinnanguid ja laseb oma külalistel olla nemad ise. Oma *MeToo*-tõe on eetrisse tulistanud režissöör Toomas Kirss, kultuurisemiootik Linnar Priimägi ärritanud vaatajaid oma seisukohtadega. Stuudio kõrvulukustavas vaikus on noorpaar jutustanud kunstlikult viljastatud lapse saamise loo ja teismeline tütarlaps pihtinud anoreksiast. „Oma intervjueeritavalt ootan ausust, et ta töötaks minuga kaasa. Kui ta on otsustanud tulla, et ta siis oleks selles hetkes kohal ja räägiks. Mind lausa laastab, kui ei teostu see, mida tahtsin, ning ettekujutus ja reaalsus ei saa kuidagi kokku,” nendib Anu. Ja veel kinnitab ta, et kurjust, rumalust ja ebateadusi ta oma saates ei tiražeerii.

Ilmselt kuulub „Hommik Anuga” saatele ka viimaste aegade parim aprillinali, mis vaatajais omajagu segadust tekitas. Plaan oli teha 1. aprillil terve saade väljamõeldud teemadega. Eestisse jõudnud haruldastest võõrhäänidest ja tüdrukutebändi Vanilla Ninja kokkutulemisest hoidsid vaatajate meeli tunduvalt enam ärevil nutitelefoni häkkides teiste ja iseenda jälgimise võimalus ning kaalualandavad imeplaastrid.

Hetk enne järgmist intervjuud. Saatejuht Anu Välba.

Henrik Roonemaa veenva selgituse tulemusena teipisid saatetiimi liikmetegi emad-isad telefonide kaamerad kinni ja häkkiv kood 227 oli sel kevadel ilmselt enim kasutatud numbrikombinatsioon terves Eestis. Imeplaastrid lubasid ennenägematut: perearst Anneli Talvik väitis surmtõsiselt, et kaalu alandamiseks piisab vaid „Ideal-Est” plaastri nahale kleepimisest ja rohkem ei pea mitte midagi tegema. Tuleb lihtsalt oodata. Siis ei suutnud enam kumbki osaline naeru pidada. Saatesse see naerupurtsatus muidugi ei jõudnud. Emotsionaalne Anu suudab siiski alati kontrolli säilitada, pisaraid ei vala ning lõputult naerda ei kõõksu. Aga siiski – võluplaastrite kodulehel käis üle 50 000 huvilise.

„Enamik inimesi on meile rõõmsalt tunnustust avaldanud, et me neil nii elegantselt naha üle kõrvade tõmbasime,” on Vilbre rahul ja kinnitab, et eestlaste huumorimeelega on kõik korras.³³⁸